

Професійне мовлення педагогів

Найактуальніше питання сьогодення - оволодіння громадянами України літературними нормами української мови. Культура мовлення є обов'язковим елементом загальної культури людини. Не випадково вважається, що мовлення людини – її візитна картка, оскільки від того, наскільки грамотно людина висловлює свої думки, залежить її успіх не лише у повсякденному спілкуванні, але й у професійній діяльності. Особливо актуальне це твердження щодо мовлення педагога, який працює з дітьми дошкільного віку.

Дошкільний вік є сенситивним періодом мовленнєвого розвитку дитини, тому один з провідних напрямів діяльності вихователя дошкільного закладу – формування усного мовлення та навичок мовленнєвого спілкування, що спирається на володіння рідною літературною мовою.

Якість мовленнєвого розвитку дошкільників залежить від якості мовлення педагогів і від оточуючого мовленнєвого середовища у дошкільному навчальному закладі, діти вчаться говорити завдяки слуху та здатності наслідувати. Дошкільники говорять те, що чують, оскільки внутрішні механізми мовлення у дитини утворюються лише під впливом мовлення дорослих. Педагог повинен самокритично відноситись до своєї мови і при наявності недоліків в ній старатись виправити їх.

Для вихователів володіння зразковою мовою - це показник їх професійної підготовленості. Тому турбота про удосконалення своєї мови - моральний і суспільний обов'язок кожного педагога. Кожен вихователь зобов'язаний розвивати в собі досконале володіння тими мовними навичками, які потім передаються дітям. Від культури мови вихователя залежить культура мови дітей.

Саме тому до мовлення педагога дошкільного закладу сьогодні ставляться високі вимоги, і проблема підвищення культури мовлення вихователя розглядається у контексті підвищення якості дошкільної освіти.

У сучасних дослідженнях проблем підвищення культури мовлення педагога виділяють компоненти його професійного мовлення і вимоги до нього.

До компонентів професійного мовлення педагога відносяться:

- якість мовного оформлення мовлення;
- дотримання літературних норм вимови, вірно ставити наголос в словах;
- ціннісно-особистісні установки педагога;
- комунікативна компетентність;
- чіткий вибір інформації для створення вислову;
- орієнтація на процес безпосередньої комунікації.

Серед вимог до мовлення педагога дошкільного закладу виділяють:

- правильність – відповідність мовлення мовним нормам. Педагогу необхідно знати і виконувати у спілкуванні з дітьми основні норми рідної мови: орфоепічні норми (правила літературної вимови), а також норми утворення і зміни слів;
- точність – відповідність змісту мовлення та інформації, яка лежить у його основі. Педагогу слід звернути особливу увагу на семантичний (смісловий) аспект мовлення, що сприяє формуванню у дітей навичок точності слововживання;
- логічність – вираження у смислових зв'язках компонентів мовлення і відносин між частинами та компонентами думки. Педагогу слід враховувати, що саме у дошкільному віці закладаються уявлення про структурні компоненти зв'язного вислову, формуються навички використання різних способів внутрішньо текстових зв'язків;
- чистота – відсутність у мовленні елементів, невластивих літературній мові. Усунення із активного мовлення не літературної лексики – одне із завдань мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Тому, зважаючи на те, що у цьому віці провідним механізмом мовленнєвого розвитку є наслідування, педагогу необхідно піклуватися про чистоту власного мовлення: неприпустимо використовувати слова-паразити, діалектні, жаргонні слова;
- виразність – особливість мовлення, що допомагає захоплювати увагу і створювати атмосферу емоційного співпереживання. Виразність мовлення педагога є потужним засобом впливу на дитину. Володіння педагогом різними засобами виразності мовлення (інтонація, темп мовлення, сила, висота голосу тощо) сприяє не лише формуванню довільності виразності мовлення дитини, але й повнішому усвідомленню дитиною змісту мовлення дорослого, формуванню вміння виражати своє ставлення до предмета розмови;
- багатство – уміння використовувати всі мовні одиниці з метою оптимального вираження інформації. Педагогу слід враховувати, що в дошкільному віці формуються основи лексичного запасу дитини, тому багатий лексикон самого педагога сприяє не лише розширенню словарного запасу дитини, але й допомагає сформуванню у неї навичок точності слововживання, виразності й образності мовлення;
- доцільність – вживання у мовленні одиниць, відповідних ситуації та умовам спілкування. Доцільність мовлення педагога передбачає, насамперед, володіння відчуттям стилю. Урахування специфіки дошкільного віку націлює педагога на формування у дітей культури мовленнєвої поведінки (навичок спілкування, уміння користуватися різними формулами мовленнєвого етикету, орієнтуватися на ситуацію спілкування співбесідника тощо).

Мова вихователя повинна бути емоційно насиченою, в міру голосною і інтонаційно багатою. Така мова сприймається краще, якщо вона звучить в трохи уповільненому темпі. Такий темп підвищує чуттєвість мови і навпаки, швидкий темп робить мову змазаною і важкою до сприйняття.

До цього переліку необхідно додати і правильне використання педагогом невербальних засобів спілкування, його уміння не лише говорити з дитиною, але й чути її.

Безумовно, знання педагогом дошкільного закладу зазначених вимог, їх дотримання і постійне вдосконалення свого мовлення – це запорука успішності роботи з мовленнєвого розвитку дітей у дошкільному закладі.

За матеріалами журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу»